

Gud i naturen

OLAV MÜLLER

«Nei, jeg går ikke i kirken om søndagen. Trenger det ikke. Går heller ut i skog og mark. Der finner jeg min Gud.»

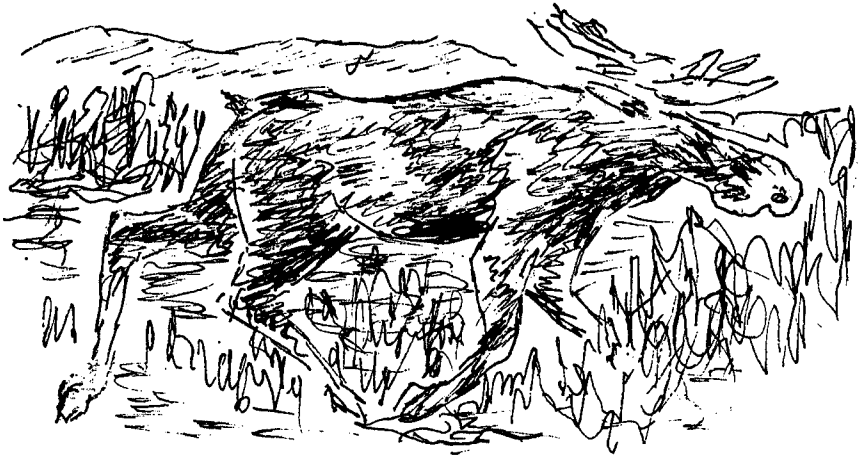
Utenfor den lille kretsen av Norges faste kirkegjengere hører man med jevne mellomrom ytringer i denne retning. For dem som ser på regelmessig kirkegang som et nødvendig ledd i en kristen praksis, vil alt dette pratet om den «religiøse naturopplevelse» lett fortone seg som tom svada og billig unnskyldning for manglende kirkeinteresse.

For naturentusiasten, som spretter opp av sengen tidlig søndag morgen for å få mest mulig ut av dagen — i strykende fart på ski over vidda eller gyngende i en båt på den speilblanke fjorden, — er dette med Gud og naturen så visst ikke svada, men blodig alvor.

En gallupundersøkelse som ble gjort for noen år siden viser at rundt regnet åtti prosent av det norske folk er gudstroende. Tallet ligger ikke lavere enn i andre vesteuropeiske land. Så turistenes myte om «The absence of God in the Scandinavian countries» blir her gjort til skamme.

På den annen side kan det heller ikke bortforklares at utrolig mange nordmenn, kanskje helst byfolk og langt opp i det kulturelle toppskikt, viser en utrolig mangel på sakral holdning når de kommer inn i våre kirker og da særlig utenfor gudstjenesten: En sum av stemmer. Man snakker høylydt, smiler, ler, snur seg til siden, bakover, henvender seg til hverandre som i en teatersal før forestillingen begynner. Egentlig ingen grunn til å kritisere her. Sansen for det sakrale må suges inn med morsmelken eller innarbeides senere i livet ved metodisk kirkepraksis.

Men hvorfor går så ikke det turelskende Norge mer i kirken enn tilfellet er? Må det nødvendigvis være et valg mellom Gud i

Livet i skogene:

Har De lest Walden — Livet i skogene?

Boken ble skrevet for 125 år siden av Henry David Thoreau som idag regnes for en av Amerikas klassikere. Boken handler om hans liv et par år som ensom hytteboer i skogene utenfor Boston. Han ville oppleve den mest intime kontakt med naturen og se om det gikk an å leve til det ytterste primitivt både med hus, mat og klær.

Der er intet dramatisk i boken, men hans beskrivelse av livet og hans refleksjoner er så enkle og samtidig rammende at enhver som har sans for et givende forhold til naturen følger han med interesse gjennom hele boken. Det er de små og tilsynelatende ubetydelige ting som han løfter opp så de gir dagene i skogene både verdighet og verdi. Nydelige små vignetter i tusj er spredt gjennom hele boken.

naturen og Gud i kirken. For mange fortøner det seg slik. Gudstjenesten begynner kl. 11 og slutter i beste fall kl. 12. Jeg kommer hjem kl. 12.30. Det var da jeg skulle vært på toppen av Storheia. De norske prester er et hårdtarbeidende folk i Guds vingård. De kan vanskelig si nei til de mange tilbud og oppgaver de får. De blir ofte slitne og noen gamle før tiden. Det grenser derfor mot det formastelige å antyde at man på søn- og helligdager kunne holdt gudstjenester også kl. 9 om morgenen og 7 om kvelden. Da ville alle få sin sjanse — også de som drar på hytta fredag ettermiddag. Et slikt forslag kunne selvfølgelig ikke gjennomføres uten at det sparsommelige antall norske prester ble betraktelig øket.

Roses skal her gudstjenester i sportskapell og hytteandakter på fjellet i påsken.

Når dette er sagt melder det seg et spørsmål av vidløftig karakter. Kan kløften mellom «kirke og natur» ha dypereliggende årsaker? Her blir det kristenhetens sak å forske sin samvittighet. Spørsmålet blir om vi til de grader har konsentrert oss om kristendommens overnaturlige innhold at vi har mistet sansen for det naturlige. Eller for å si det i mer teologiske vendinger: Har studiet av frelsesordningen skjedd på bekostning av skapelsesordningen? Når hørte vi sist en preken som tok for seg Gud i naturen? River vi ikke ut adskillige blad i Bibelen ved å forsømme dette emnet? Ja, for bøkenes bok er skrevet av forfattere som levde i inderlig kontakt med den storslagne natur og stadig sluttet fra skapningen til skaperen.

Nomadetiden satt dypt rotfestet i Guds utvalgte folk. Vandringer gjennom ørkenen hadde gitt dem nær kontakt med moder natur. I den leste de som i en åpen bok om Guds vishet og allmakt. Når sangerne i tempelet skulle lovsynge Gud, og Israels vise ga religionsundervisning for folket, tok de utgangspunkt i naturens prakt og skjønnhet og førte den tilbake til skaperen selv. De sluttet fra kunstverket til kunstneren.

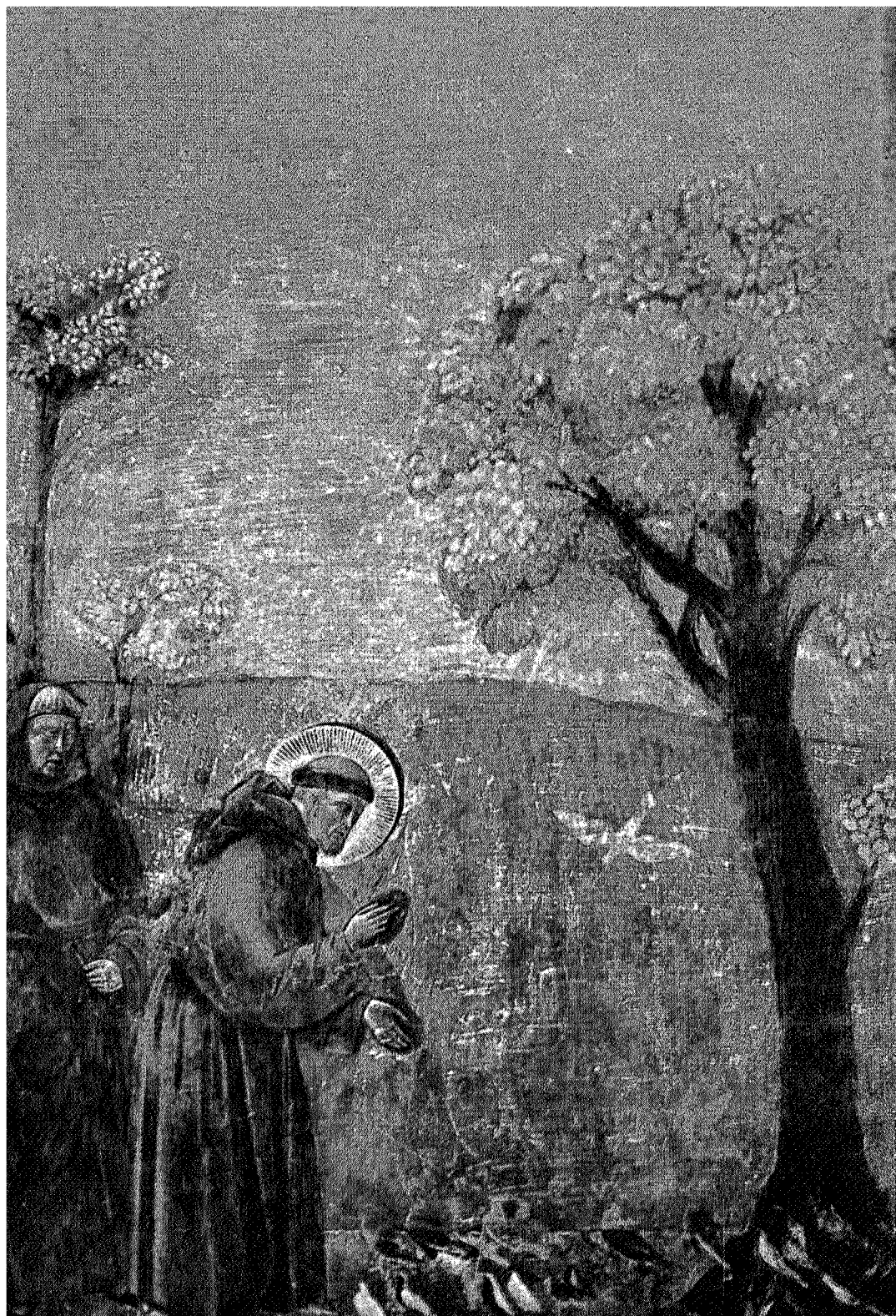
Synet av havets uendelige storhet med de hvileløse bølger, som ruller mot stranden og knuses mot klippens bryst, gir en opplevelse av Guds allmakt: «Herligere enn den brusende vannflom, enn havets mektige brenning er Herren i det høye» 1. «Du dempet opprørt hav, du stiller bølgene» 2. Himmelhvelvet med all dens prakt inspirerte den religiøse følelsen. Herren fører den barnløse og litt mismodige

Abraham ut av teltet og sier til ham: «Se opp til himmelen og tell stjernene, om du kan telle dem!» Og han sier til ham: «Så skal din ætt bli, og Abraham trodde, for stjernene talte om Guds allmakt. 3. Salmisten undrer seg over menneskets ringhet sammenlignet med Guds storhet. Han stirrer opp mot den stjerneklare himmel og sier: «Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingre, månen og stjernene, som du har satt der, hva er da et menneske at du kommer det i hu, et menneskebarn at du tar deg av det?» 4.

Himmel, fjell og hav er bilder på Guds miskunn og rettferdighet. «Herre, til himmelen rekker din miskunn, din trofasthet når til skyene. Din rettferd er høy som mektige fjell, som det store havdyp er dine dommer.» 5.

Israel på sitt beste falt ikke for fristelsen til å dyrke naturen som Gud. I folkets teologi skilles skarpt mellom den forgjengelige skapning og den uforgjengelige Gud: «Du grunnla jorden i fordums tid. Himmelen er et verk av dine hender. De går til grunne, men du forblir. De blir alle utslitt som en kledning, og du skifter dem som klær.» 6. Menneskets forgjengelighet filosoferer de ofte over og da i relasjon til naturen. Det er med vemod at salmisten ser på gresset som gror, blomstrer og visner igjen. For slik er jo også vårt liv: «Menneskelivet er som gresset. Det blomstrer som blomsten på marken. Når vinden farer forbi er den borte, stedet den stod på, vet ikke mer av den». 7.

Ved verdens ende har Gud reist et telt for solen. Tidlig om morgenen går den som en brudgom ut av sitt kammer, glad som en helt tar den fatt på sitt løp. — — — Ingen ting er skjult for dens glød. 8. Solen er billede på det gode i livet. De som elsker Herren, er som solen når den går frem i sin kraft. 9. Men solen forteller også om Guds klarsyn. Den som fristes til synd om natten, skal ikke glemme at Herrens øyne er ti tusen ganger klarere enn solen. 10. For den fromme israelitt fortøner det seg som om hele naturen synger om jublende lovsang til skapningens herre: «Himmelen glede seg, og jorden fryde seg. — — — Havet bruse og alt som fyller det. Marken fryde seg og alt som er på den. Da jubler trærne i skogen for Herrens åsyn. 11. «Lovsyng ham, sol og måne, lovsyng ham, hver lysende stjerne! Lovsyng ham, du himlenes himmel, du vann som er over himmelen»!

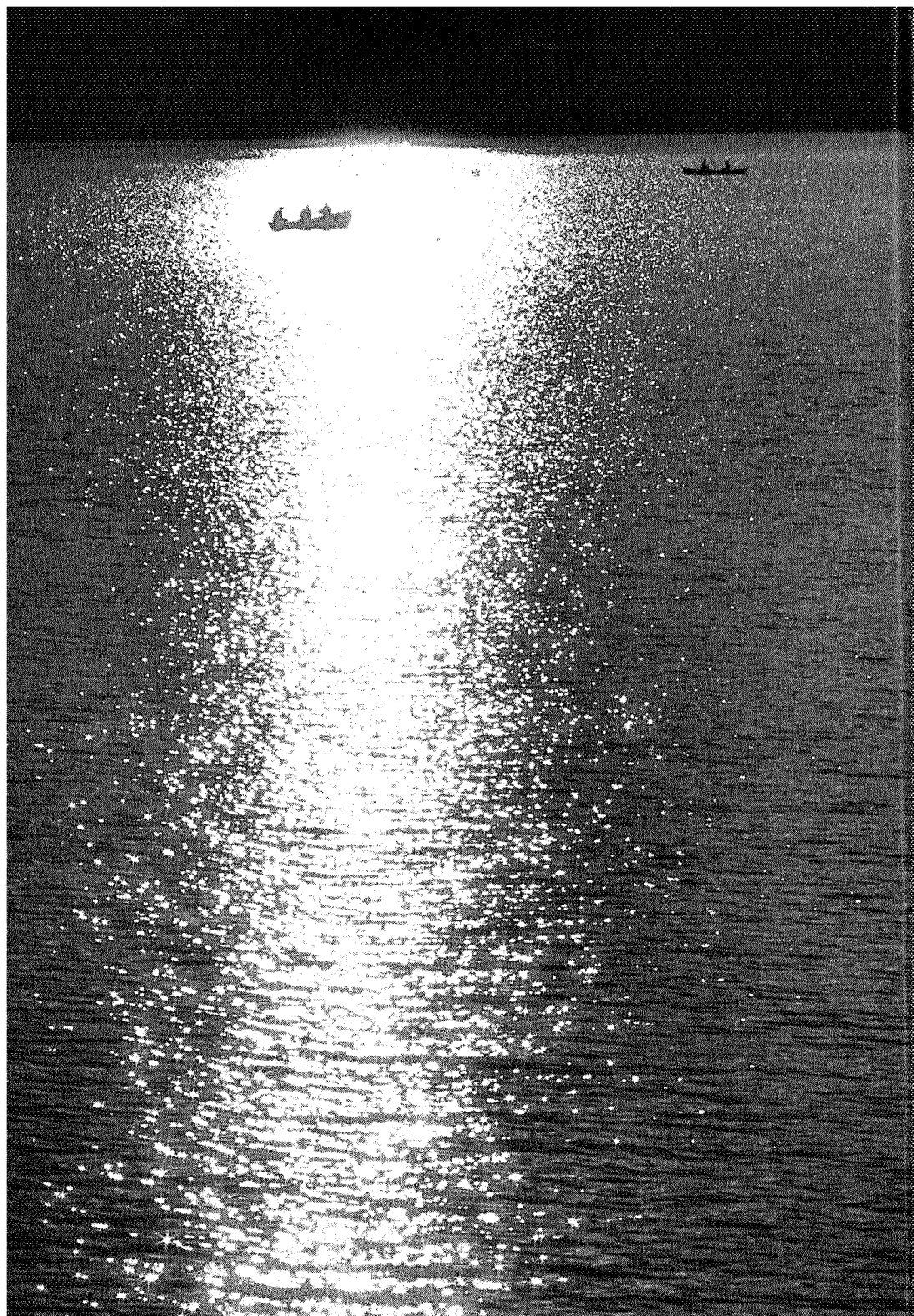
Fylt som folket er av naturens skjønnhet, er det ikke å undres over at Messias fremtidige komme fremstilles billedlig som et naturfenomen. Med tanke på ham som hele Israel venter på, utbryter Isaias: «Drypp, dere himler, fra oven, og fra skyene strømme rettferdighet ned. Jordan skal åpne seg og bære frelse som frukt, og rettferdighet tillike la spire frem.» 12.

Når vi så går over til det nye testamentet, finner vi en lignende naturglede hos Kristus. Han er et barn av sitt folk, en trofast israelitt, som vokser opp på landet i nær kontakt med naturen. Når han skal forklare de mest opphøyede sannheter for de store folkemassene, henter han bilder fra naturen, fra bondens, fiskerens, vindykkerens verden. Det gudsriket han vil grunnlegge på jorden, sammenligner han en gang med en mann som hadde sådd godt korn i åkeren sin. 13. En annen gang ligner han det med et sennepsfrø, som en mann tok og sådde i sin åker. Når det vokste opp ble det så stort at himmelens fugler kom og bygde sine reder i det. 14. Noen av hans tilhørere nærer unødig bekymring for dagen i morgen. Det er det ingen grunn til etterhans mening. De bør heller lære av fuglene under himmelen. «De hverken sår eller høster eller samler seg forråd, og Faderen i himmelen sørger for dem allikevell!» 15. Og «hvorfor bekymre seg for klærne. Se på markblomstene, som de vokser, enda de hverken arbeider eller spinner, og jeg sier dere at ikke en gang Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem». 16.

Vi har inntrykk av at naturen talte til Kristus som menneske, og at han i naturfenomenene så et speilbilde av Faderens egen skjønnhet og allmakt.

Apostlene, som skulle bringe Kristi verk videre, var stort sett bønder og fiskere. De later til å ha hatt samme nære kontakt med naturen som mesteren selv. Selv storbymennesket Paulus blir religiøst inspirert av naturen. I den ser han et bevis på Guds eksistens og noen av hans egenskaper.

Da folkemengden i Lystra hyldet Paulus som Gud, fordi han hadde helbredet en lam mann, forsikret han dem om at han var like dødelig som de, og bad dem vende seg til den levende Gud, han som skapte himmel og jord og havet og alt som er i dem, og han føyer til at Gud «lot sine velgjerninger vitne om seg. Fra himmelen sendte han regn og grøde i rett tid». 17.

Til romerne skriver han at hedningene ikke kan unnskyldes for sitt avgudereri. «For det en kan vite om Gud, ligger åpent for dem. Gud selv har åpenbaret det. For hans usynlige vesen, både hans evige kraft og hans guddommelighet, har menneskene helt fra skapelsen av kunnet se og erkjenne av hans gjerninger. «Med gjerninger mener Paulus hele den synlige natur slik den er gått frem av Guds skaperhånd. 18.

Å skrive om kirkens holdning til naturen opp gjennom tidene kunne være emne for en doktoravhandling. Forfatteren av denne artikkel makter ikke annet enn å peke på enkelte punkter som ligger nokså klare i dagen.

Ur- og oldkirken var noe tilbakeholden når det gjaldt lovsangen til Gud i naturen. Det skal vi ikke undre oss over. For i det vidstrakte romerske rike, hvor Kirken misjonerte, vrimglet det av naturguder. Det fantes knapt den stjerne eller blomst, som ikke hadde en eller annen tilknytning til gudenes galante eventyr. Kirken så det vel slik dengang at den for enhver pris måtte unngå å bli slått i hjertet med de hedenske naturguder. De kristne forkynte den ene Gud, som var uendelig høyt hevet over alle skapte ting. Men denne litt krampaktige distansering fra naturen skulle etter hvert forsvinne og slå over i jublende glede over skapningens skjønnhet. På tolvhundre tallet en gang står en liten skikkelse på høydedraget utenfor Assisi. Han hever hendene mot solen og bryter ut i en jublende lovsang. Over ham synger fuglene med. Bak ham gryr dagen. Menneskeheten går ut av en lang bots- og renselsestid. Ilden, blomster, stjerner og trær minner ikke lenger om gold perversitet, men bærer frem sitt sanne budskap om Guds egen skjønnhet. I den begeistrede fransiskusbeundrer Giottos malerier får skikkelsene liv og bevegelse. Den ensformige, gylne bakgrunn i det bysantinske maleri forsvinner. I stedet trer naturen med skyer, trær og blomster.

Kristendom og naturglede vandrer nå hånd i hånd noen århundrer — fra høymiddelalderen til renessansen og barokken. Men så skiller de lag igjen, og det har de vel gjort mer og mindre like til denne dag. Årsakene er det vel ingen som ennå har loddet til bunns. Vi fikk den uhyggelige svartedøden. Var det naturen som gikk til angrep på mennesket? Senere fulgte religionssplittelsene. De tappet

←

Orkelsjøen

(Rolf E. Andresen)

kirken for religiøst overskudd. Man stilte de teologiske stridsspørsmål i fokus og glemte Guds vakre natur.

Kan kristendom og naturglede møtes igjen i et nytt og forhåpentlig uoppløselig ekteskap? Vi sporer i tiden en bølge av lengsel tilbake til det naturbundne liv. Per Hansson skriver om Mamma Karasjok og Dagfinn Grønset om Anna i Ødemarken. Begge forfattere lar oss stifte bekjenskap med helstøpte mennesker, som i hverdagens strev og slit med den største selvfølgelighet lever sitt kristenliv i nær kontakt med naturkreftene. Her oppleves ingen dualisme mellom natur og overnatur. Himmel og jord flyter sammen til en vidunderlig enhet når de priser sin Gud, skaper og frelser. Det er sikkert ennå mange av dem — i bortgjemte daler, langs vår værbitte kyst, i avkroker av vårt land som ikke har latt seg urbanisere. La dem slippe til i våre massemedier, så de kan lære oss det presten ikke preket i kirken.

Alle er vi interessert i naturvern. Kirken henger med på lasset. Det er en kristenplikt å verne Guds skaperverk mot forsøpling. Nå kan naturen forurenses på så mangt et vis. Man kan slippe giftstoffer i skog og mark. Man kan også ta med seg et giftig sinn ut i naturen. Man kan være fylt av hat, egoisme, usunne ambisjoner, kiv og krangel når man slenger sekken på ryggen og legger i vei innover viddene. Da gjør ikke naturen oss gode, men vi gjør naturen ond. Vi etterlater oss åndelig avfall som er som å ta og føle på. Det hersker et skjebnesfellesskap mellom naturen og oss. Under den åpne himmel kan villdyret våkne i oss. Helst ser vi at naturen fører oss til inderlig gudsfrykt. Det er sinnelaget det kommer an på, det vi har i oss før vi legger ut på turen. Så hvorfor ikke kirken først og naturen etterpå?

Sitatene er hentet fra:

1: Salme 93, 4. 2: Salme 65, 8. 3: 1. Mos. 15, 5. 4: Salme 8, 4. — — —. 5: Salme 36, 6. ———. 6: Salme 102, 26 ———. 7: Salme 103, 15 ———. 8: Salme 19, 6 ———. 9: Dom. 5, 31. 10: Jesus Sirak 23, 29. 11: 1. Krøn. 16, 31 ———. 12: Salme 148, 3 ———. 13: Mt. 13, 25 ———. 14: Mt. 13, 31 ———. 15: Mt. 6, 26. 16: Mt. 6, 28 ———. 17: Apg. 14, 17. 18: Rom. 1, 19 ———.

Vandring i rød-gul høst

KR. DAHLE

«Gå en tur først». Dette var en appell som Norges Idrettsforbund i sin tid sendte ut. Det er mange år siden nå, men appellen har fulgt mange, også meg. Nettopp nå er jeg ikke i vandrerform. Det er vel helst rimelig når en ser seg tilbake. 50 års vanskelig tjenestetid og mange, og for lange arbeidsdager har satt merker etter seg, jeg kjenner det! Men slaget er ikke tapt, ikke viljen heller, og tilstanden er forhåpentlig ikke akutt. Dermed er håpet å komme opp i samme velvære igjen, velværet i å legge noen mil bak seg når en først har fått siget i seg . . . For ødemarken ligger som før og lokker: «takk for nå og velkommen tilbake».

Så går jeg altså. Vandrer. Jeg trækker på moder jord og jeg trækker på moder fjell, jeg eier ikke en kvadratmeter av de områder jeg legger bak meg. Men hagla bærer jeg ikke. I følget har jeg ingen hund heller som kan fly foran meg. Nei, jeg er alene, og får ha tanketråden inne i meg uten å bli forstyrret. Altså er det ingen som vet noe om mine tanker, om de er «syndige» eller om det er et spøkeri om en gang å bringe fram noe som kan vekke uventet oppsikt?

Altså intet våpen følger meg som kan brukes til å knekke liv med, bortsett fra en mygg-kopp som en kan sprøyte av på de grådige myggesvermer som summer i mine ører og blir mer og mer plag-somme jo lenger det lir på dagen.

Så er jeg altså en uskyldig menneskesjel, som ikke har annet ærende ute i naturen enn å samle helse og krefter, som jeg med visse mellomrum har ødslet med. I løpet av ett døgn blir fotturen utrolig lang, så lang at den strekker seg over flere kommuner.

Så stengte jeg kåken i grålysningen i morges og drog ut på vidda som åpnet seg for meg i sitt døsige lys og sin gule fargeprakt.